gemeente Barneveld

Participatiebeleid 2027-2031 gemeente Barneveld

Ruimte voor initiatief en samenwerken aan een betrokken samenleving

Inhoud

Voorwoord 4

1. Inleiding 5

1.1 Aanleiding 5
1.2 Relatie tussen beleid en verordening 7
1.3 Samenhang met visies 7
1.4 Leeswijzer 8

2. Afbakening en context 9

2.1 Wat is participatie? 9
2.2 Drie participatiesporen 9
2.3 Participatierollen 11

3. Ambitie 14

3.1 Barneveldse participatie ambitie 14
3.2 Opgavegericht en gebiedsgericht samenwerken 15
3.3 Barneveldse gesprekswaarden 15
3.4 Participatieniveaus 16

4. Kaders voor participatie spoor 2 18

4.1 Beleid en uitvoering 18
4.2 Participatiestappen 18
4.3 Wanneer participatie wordt ingezet 20
4.4 Een passende mate van invloed 20
4.5 Participatie voor iedereen 21
4.6 Transparantie en terugkoppeling 21
4.7 Begrip, tevredenheid en klachten 22

5. Kaders voor inwonersinitiatieven en het uitdaagrecht (spoor 3) 23

5.1 De rol van de gemeente 23
5.2 Inwonersinitiatieven 23
5.3 Het uitdaagrecht 24
5.4 Randvoorwaarden voor inwonersinitiatieven en het uitdaagrecht 24
5.5 Leefbaarheid en sociale verbondenheid 25
5.6 Leren van inwonersinitiatieven 25

6. Doorontwikkeling, monitoring en verantwoording 26

6.1 Leerpunten uit de evaluaties 26
6.2 Leren en ontwikkelen 26
6.3 Verantwoording aan de gemeenteraad 26
6.4 Ontwikkelagenda participatie 27
6.5 Organisatorische borging 27

6.6 Evaluatie van beleid en verordening 27

Bijlage 1. Verschillen tussen oude en nieuwe beleid en aanpassingen naar aanleiding van de eindevaluatie 29

Bijlage 2. Aanpassingen naar aanleiding van de raadsconsultatie en participatie 31

Voorwoord

De gemeente Barneveld is trots op de kracht van haar samenleving. Veel inwoners, ondernemers, verenigingen, kerken en andere geloofsgemeenschappen, wijkplatforms, plaatselijk belangen, maatschappelijke partners en vele anderen zetten zich actief in voor hun leefomgeving en voor elkaar. Die betrokkenheid is van grote waarde, vooral nu onze gemeente groeit en verandert.

We staan voor belangrijke uitdagingen. Denk bijvoorbeeld aan wonen, zorg, leefbaarheid, duurzaamheid en economie. Deze onderwerpen zijn vaak ingewikkeld en vragen om samenwerking. Daarom werken we samen met inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties. Door kennis, ervaring en ideeën te delen, kunnen we betere oplossingen vinden voor de uitdagingen van nu en later.

Participatie is daarbij een vast onderdeel onze manier van werken. We vinden het belangrijk om kennis, ervaring en ideeën uit de samenleving te gebruiken. Zo kunnen we betere keuzes maken die aansluiten bij wat er in de praktijk speelt. Participatie gaat niet alleen over meedenken. Het gaat ook over meedoen, samenwerken en samen verantwoordelijkheid nemen. Op die manier kunnen we meer bereiken.

Sinds de invoering van het Participatiebeleid in 2022 hebben we veel geleerd. We hebben ervaring opgedaan met participatietrajecten en hierover gesproken met betrokkenen. Daardoor weten we beter wat goed werkt, waar participatie meerwaarde heeft en waar het eenvoudiger kan. Die lessen hebben we verwerkt in dit nieuwe beleid.

We zetten participatie bewust in en kiezen een aanpak die past bij het onderwerp en de ruimte die er is voor invloed. Daarbij gebruiken we een eenvoudiger en duidelijker kader, met ruimte voor maatwerk. We maken vooraf duidelijk welke keuzes nog openstaan, hoe mensen kunnen meedenken en wat we met hun inbreng doen.

Ook de wetgeving is veranderd. De Omgevingswet en de Wet versterking participatie op decentraal niveau vragen om een actualisatie van ons beleid. Het Participatiebeleid 2027-2031 sluit aan bij deze wetten én bij de ervaringen die we de afgelopen jaren hebben opgedaan.

Participatie blijft maatwerk. Elk onderwerp vraagt om een passende aanpak. Daarom maken we vooraf duidelijk wat mensen kunnen verwachten, waarover zij kunnen meedenken of meedoen en hoe hun inbreng wordt meegenomen. Ook als belangen verschillen of keuzes moeilijk zijn, kiezen we voor een open en eerlijk gesprek. Dat zorgt voor meer begrip, vertrouwen en samenwerking.

Met dit beleid laten we zien hoe we participatie in de gemeente Barneveld vormgeven en wat inwoners van ons mogen verwachten. Als gemeente geven we richting, ondersteunen we initiatieven uit de samenleving en blijven we leren van onze ervaringen. Zo bouwen we samen aan een initiatiefrijke en betrokken samenleving.

Namens het college,
Daan de Vries
Wethouder Participatie

1. Inleiding

In dit hoofdstuk zetten we uiteen wat de aanleiding is om het Participatiebeleid te herijken, wat de relatie is met de verordening en de samenhang met belangrijke gemeentelijke visies.

1.1 Aanleiding

De gemeente Barneveld werkt samen met inwoners, ondernemers, verenigingen, kerken en andere geloofsgemeenschappen, wijkplatforms, plaatselijke belangen en andere maatschappelijke organisaties aan de opgaven waarvoor onze gemeente staat. Daarbij zien wij participatie niet als een los instrument, maar als een manier van werken die past bij een samenleving waarin overheid, inwoners en maatschappelijke partners gezamenlijk verantwoordelijkheid dragen voor elkaar en hun leefomgeving.

Met participatie halen we kennis, ervaringen en belangen op. Daardoor kunnen we betere keuzes maken en oplossingen vinden die passen bij de praktijk. Daarbij zien wij inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties niet alleen als betrokkenen, maar ook als belangrijke partners bij het realiseren van maatschappelijke opgaven. Deze manier van samenwerken sluit aan bij het Barneveldse uitgangspunt van *zelf-samen-gemeente*.

Om deze samenwerking zorgvuldig, transparant en voorspelbaar vorm te geven, heeft de gemeente Barneveld in 2022 participatiebeleid vastgesteld. Dit beleid biedt een gezamenlijk kader voor de samenwerking tussen gemeente en samenleving en maakt duidelijk wat betrokkenen van elkaar mogen verwachten.

Sinds de vaststelling van het participatiebeleid heeft de gemeente Barneveld veel ervaring opgedaan met participatie. Om te beoordelen in hoeverre het beleid bijdraagt aan de doelen en hoe participatie verder kan worden versterkt, is het beleid in de periode 2022-2025 periodiek geëvalueerd. De evaluaties laten zien dat participatie waarde toevoegt. Het leidt tot betere plannen, meer draagvlak, meer begrip voor gemaakte keuzes en een beter inzicht in wat er leeft in de samenleving. Tegelijkertijd blijkt dat verdere ontwikkeling nodig is om participatie effectief, toegankelijk en uitvoerbaar te houden.

Daarnaast is de context veranderd. Nieuwe wetgeving stelt aanvullende eisen aan de manier waarop participatie wordt georganiseerd en vastgelegd. De uitkomsten van de evaluaties en de veranderende wettelijke context vormen samen de basis voor het herijkte Participatiebeleid 2027-2031.

Leren van de evaluaties

De evaluaties over de periode 2022-2025 laten zien dat participatie in de gemeente Barneveld zich duidelijk heeft ontwikkeld. Inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties worden vaker en bewuster betrokken bij beleid, projecten en initiatieven. Tegelijkertijd zijn er belangrijke lessen geleerd die richting geven aan de verdere ontwikkeling van participatie.

We hebben geleerd dat:

- participatie werkt, mits deze doelgericht wordt ingezet. Niet ieder vraagstuk vraagt om een intensief participatietraject. De aanpak moet passen bij de opgave, de schaal en de beschikbare beïnvloedingsruimte;
- duidelijkheid essentieel is. Inwoners willen vooraf weten waarom zij worden betrokken, waarop zij invloed kunnen uitoefenen en hoe het proces verloopt;
- goede terugkoppeling cruciaal is. Participatie wordt pas als waardevol ervaren wanneer zichtbaar is wat er met de inbreng gebeurt;
- een mix van participatievormen nodig is. Alleen bijeenkomsten zijn niet voldoende; variatie vergroot het bereik en de toegankelijkheid;
- overvragen van betrokken inwoners moet worden voorkomen. Afstemming en spreiding van trajecten zijn nodig om participatiemoeheid tegen te gaan;

- participatie tijd, capaciteit en vakmanschap vraagt. Goede participatie ontstaat niet vanzelf, maar vraagt om voorbereiding, begeleiding en ondersteuning;
- initiatieven uit de samenleving beter ondersteund kunnen worden. Er is veel energie en initiatiefkracht aanwezig, maar processen en begeleiding kunnen eenvoudiger en duidelijker;
- participatie een continu leerproces is dat vraagt om evaluatie, reflectie en bijsturing.

Deze inzichten vormen samen met de veranderende maatschappelijke en juridische context de basis voor het herijkte Participatiebeleid 2027-2031.

Aanpassing aan nieuwe wetgeving

Naast de lessen uit de praktijk is ook de wettelijke context veranderd. De Omgevingswet en de Wet versterking participatie op decentraal niveau hebben directe gevolgen voor de wijze waarop participatie wordt georganiseerd en vastgelegd.

Met de invoering van de Omgevingswet heeft participatie een nadrukkelijke plaats gekregen binnen het fysieke domein. Participatie speelt een belangrijke rol bij de ontwikkeling van de omgevingsvisie, programma's, omgevingsplannen en vergunningprocedures. De wet stimuleert overheden en initiatiefnemers om belanghebbenden vroegtijdig te betrekken bij ontwikkelingen in de leefomgeving. Dit vraagt om duidelijke keuzes over wanneer participatie wordt ingezet, welke rol betrokkenen hebben en hoe verwachtingen worden gemanaged.

De Wet versterking participatie op decentraal niveau verplicht gemeenten daarnaast tot het vaststellen van een participatieverordening. Hierin worden onder andere het uitdaagrecht en de minimale eisen aan participatie bij beleidsvoorbereiding, uitvoering en evaluatie vastgelegd. Hiermee wordt de positie van inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties verder versterkt.

Ook binnen andere wetgeving neemt het belang van participatie toe. Zo wordt participatie nadrukkelijker verankerd in onder meer de Energiewet. Binnen het sociaal domein is het betrekken van inwoners en gebruikers al langer een belangrijk uitgangspunt binnen de Wet maatschappelijke ondersteuning, de Jeugdwet en de Participatiewet.

Doorontwikkeling Participatiebeleid
De evaluaties en wettelijke ontwikkelingen vragen om een actueel participatiekader dat juridisch houdbaar is, duidelijke kaders biedt voor initiatiefnemers en deelnemers en tegelijkertijd ruimte laat voor maatwerk, samenwerking en initiatieven vanuit de samenleving. Het herijkte Participatiebeleid 2027-2031 geeft hier invulling aan.

In het nieuwe participatiebeleid is extra aandacht voor verwachtingenmanagement, terugkoppeling aan deelnemers, een betere ondersteuning van inwonersinitiatieven, een grotere variatie aan participatievormen en een meer passende afweging van de vraag of participatie meerwaarde heeft en welk participatieniveau daarbij past. Daardoor wordt overvragen van deelnemers voorkomen. De participatiemeter vervalt en wordt vervangen door een afwegingskader en maatwerk. Ook zijn de rol van de gemeenteraad en de aansluiting op (nieuwe) wetgeving verduidelijkt. Een overzicht van de belangrijkste aanbevelingen uit de evaluatie en de wijze waarop deze zijn verwerkt in dit beleid is opgenomen in bijlage 1.

1.2 Relatie tussen beleid en verordening

Het Participatiebeleid vormt het inhoudelijke kader voor participatie in de gemeente Barneveld. Het beschrijft hoe we participatie organiseren, welke uitgangspunten we hanteren en welke keuzes we maken. De Verordening burgerinitiatief, inwoners- en overheidsparticipatie vormt het juridische kader. Hierin zijn rechten en plichten, minimale procesvereisten en procedures vastgelegd. Beleid en verordening vullen elkaar aan: het beleid geeft richting en houvast, de verordening borgt duidelijkheid, zorgvuldigheid en rechtszekerheid.

De gemeente Barneveld streeft naar een samenhangend en overzichtelijk juridisch kader voor participatie. Daarom wordt de bestaande *Verordening cliënt- en burgerparticipatie Sociaal Domein gemeente Barneveld* in de toekomst geactualiseerd en waar mogelijk bij de eerstvolgende actualisatie van de verordening geïntegreerd in de *Verordening burgerinitiatief, inwoners- en overheidsparticipatie gemeente Barneveld*. Hiermee ontstaat één samenhangend participatiekader waarin participatie binnen het sociale en fysieke domein op een herkenbare en consistente wijze wordt geregeld.

Ook de positie van jongerenparticipatie wordt hierin betrokken. Bepalingen uit het *Algemeen Reglement Jongerenraad gemeente Barneveld* worden, voor zover passend, opgenomen in de participatieverordening. Hiermee wordt jongerenparticipatie nadrukkelijk onderdeel van het bredere gemeentelijke participatiestelsel en wordt de rol van de Jongerenraad duurzaam vastgelegd. Naast deze raad zet de gemeente zich ook in voor andere participatievormen om jongeren te betrekken. Bijvoorbeeld via de kinderburgemeester en via scholen.

1.3 Samenhang met visies

Dit participatiebeleid sluit nauw aan op de bredere strategische visies van de gemeente Barneveld en geeft hieraan praktisch invulling.

Visie Sociaal Domein 2040
Versterken rol van inwoners in de zelf-samen-gemeente samenleving

Het participatiebeleid sluit aan bij het principe *zelf-samen-gemeente uit de Visie Sociaal Domein*, waarbij inwoners en gemeenschappen zelf verantwoordelijkheid nemen, samen oplossingen ontwikkelen en de gemeente ondersteunt waar nodig. Dit betekent dat participatie niet alleen een instrument is, maar een manier van samenwerken: we stimuleren inwoners om mee te denken, mee te doen en zelf initiatieven te nemen. Daarmee draagt participatie direct bij aan het versterken van samenredzaamheid, sociale netwerken en betrokkenheid in dorpen en wijken.

Omgevingsvisie 2040
De Omgevingsvisie geeft richting aan de ontwikkeling van de fysieke leefomgeving en de grote opgaven waar de gemeente Barneveld voor staat, zoals wonen, mobiliteit, duurzaamheid en gezondheid. Daarbij wordt nadrukkelijk gekozen voor een integrale en gebiedsgerichte benadering, waarin opgaven in samenhang worden bekeken en uitgewerkt.

Participatie speelt hierin een belangrijke rol. De omgevingsvisie is tot stand gekomen in nauwe samenwerking met inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties. Hun kennis, ervaringen en belangen vormen een belangrijke basis voor de keuzes in de visie. Het participatiebeleid sluit hierop aan door participatie structureel in te zetten bij ruimtelijke en maatschappelijke ontwikkelingen. Op deze manier benutten we lokale kennis, verbinden we belangen en werken we samen aan oplossingen die passen bij de specifieke kenmerken en opgaven van dorpen en gebieden. Zo draagt

participatie bij aan het realiseren van een gezonde, veilige en toekomstbestendige leefomgeving.

1.4 Leeswijzer

Omdat participatie op verschillende manieren kan worden ingezet, starten we in hoofdstuk 2 met een afbakening van het begrip participatie. We beschrijven de drie participatiesporen en de rollen van betrokkenen. In hoofdstuk 3 formuleren we onze visie en ambitie: wat willen we bereiken en welke waarden staan centraal? Hoofdstuk 4 beschrijft de kaders en uitgangspunten voor participatietrajecten in de gemeente Barneveld (spoor 2). Hoofdstuk 5 beschrijft de kaders en uitgangspunten voor inwonersinitiatieven en het uitdaagrecht (spoor 3). Het beleidsplan wordt afgesloten met hoe de evaluatie, monitoring en verantwoording plaatsvindt.

Er is geen afzonderlijk hoofdstuk over spoor 1 omdat de gemeente daar moet voldoen aan de wettelijke verplichtingen uit de Omgevingswet. Bovenwettelijke eisen mogen niet gesteld worden.

Afbeelding 1: Voorbeelden van projecten waarbij participatie toegepast is.

2. Afbakening en context

Participatie is een breed begrip dat op verschillende manieren wordt gebruikt. Daarom starten we dit hoofdstuk met een definitie en afbakening van participatie. Vervolgens beschrijven we de verschillende participatiesporen en de rollen van betrokkenen.

2.1 Wat is participatie?

In algemene zin betekent participatie dat mensen meedoen aan de samenleving. Dat kan bijvoorbeeld gaan over deelname aan werk, onderwijs, vrijwilligerswerk, verenigingen, maatschappelijke activiteiten of het openbare leven. Participatie draagt bij aan verbondenheid, zelfredzaamheid en betrokkenheid bij de samenleving.

Binnen verschillende beleidsterreinen wordt participatie op verschillende manieren gebruikt. In het sociaal domein gaat participatie vaak over het kunnen meedoen in de maatschappij. Politieke participatie gaat over invloed op democratische besluitvorming. In het fysieke domein gaat participatie over het betrekken van belanghebbenden bij ontwikkelingen in de leefomgeving.

Dit participatiebeleid richt zich op de samenwerking tussen gemeente, inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties bij gemeentelijke opgaven. In dit participatiebeleid verstaan we daarom onder participatie:

De samenwerking tussen de gemeente Barneveld, inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties rondom de voorbereiding, uitvoering en evaluatie van beleid, projecten en initiatieven.

2.2 Drie participatiesporen

In het participatiebeleid van de gemeente Barneveld worden drie participatiesporen onderscheiden. Ieder spoor kent een eigen doel, werkwijze en rolverdeling.

SPOOR 1 **Omgevingsparticipatie**	**SPOOR 2** **Inwonersparticipatie**	**SPOOR 3** **Overheidsparticipatie**
Participatie bij ruimtelijke plannen van externe initiatiefnemers	Participatie bij initiatieven van de gemeente	Participatie bij maatschappelijke initiatieven vanuit de samenleving
De omgeving wordt betrokken bij ruimtelijke ontwikkelingen	De gemeente betrekt inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties bij beleid en projecten	De gemeente ondersteunt initiatieven vanuit de samenleving
Plan van externe initiatiefnemer Rol gemeente: informeren, adviseren en uitvoeren wettelijke taken	Initiatief van de gemeente Rol gemeente: initiatiefnemer en procesverantwoordelijke	Initiatief van inwoner(s) en/of maatschappelijke organisatie(s) Rol gemeente: ondersteunen, faciliteren, verbinden en/of samenwerken

SPOOR 1: PARTICIPATIE BIJ RUIMTELIJKE PLANNEN VAN EXTERNE INITIATIEFNEMERS

Bij spoor 1 gaat het om ruimtelijke initiatieven van externe initiatiefnemers, zoals inwoners, ondernemers, projectontwikkelaars en maatschappelijke organisaties. De Omgevingswet bepaalt welke verantwoordelijkheden initiatiefnemers en gemeenten hebben bij participatie. Welke verantwoordelijkheden gelden, is afhankelijk van de procedure die wordt gevolgd. De gemeente mag geen bovenwettelijke eisen stellen aan initiatiefnemers.

Omgevingsvergunning passend binnen het omgevingsplan

Bij een aanvraag voor een omgevingsvergunning die past binnen het omgevingsplan geldt een wettelijke indieningsvereiste. De initiatiefnemer moet aangeven of participatie heeft plaatsgevonden en zo ja, hoe dat is gebeurd. Daarbij kan ook worden aangegeven dat geen participatie heeft plaatsgevonden. De rol van de gemeente beperkt zich hierbij tot het beoordelen of deze vraag is beantwoord. De gemeente beoordeelt niet de inhoudelijke kwaliteit van de participatie.

Buitenplanse omgevingsplanactiviteit (BOPA)

Wanneer een initiatief niet past binnen het omgevingsplan kan een omgevingsvergunning voor een Buitenplanse omgevingsplanactiviteit (BOPA) worden aangevraagd. Ook in dat geval geldt het wettelijke indieningsvereiste dat de initiatiefnemer aangeeft of participatie heeft plaatsgevonden. Voor bepaalde categorieën BOPA's heeft de gemeenteraad daarnaast een participatieplicht vastgesteld. In die gevallen moet de initiatiefnemer een participatieverslag indienen bij de aanvraag. De initiatiefnemer bepaalt zelf op welke manier de participatie wordt vormgegeven. De gemeente kan, anders dan de wettelijke vereisten, geen aanvullende eisen stellen aan de wijze waarop participatie wordt uitgevoerd. De gemeente beoordeelt uitsluitend of aan de wettelijke indieningsvereisten is voldaan, inclusief een eventuele participatieplicht.

Wijziging van het omgevingsplan

Bij een wijziging van het omgevingsplan is de gemeente formeel verantwoordelijk voor de participatie. De gemeente maakt vooraf bekend hoe belanghebbenden worden betrokken (via een kennisgeving participatie), is verantwoordelijk voor de uitvoering van het participatietraject en legt in de besluitvorming vast hoe de participatie is uitgevoerd en hoe de opbrengsten zijn meegewogen.

Wanneer een wijziging van het omgevingsplan plaatsvindt op verzoek van een externe initiatiefnemer, dan maakt de gemeente vooraf afspraken met de initiatiefnemer over de participatie. In de praktijk voert de initiatiefnemer vaak een belangrijk deel van het participatietraject uit, terwijl de gemeente verantwoordelijk blijft voor de wettelijke participatieverplichtingen en de uiteindelijke verantwoording daarvan. In dat geval is de werkwijze van spoor 2 verplicht.

De gemeente stimuleert initiatiefnemers in alle gevallen om belanghebbenden zo vroeg mogelijk bij plannen te betrekken. Dit draagt bij aan betere plannen, meer begrip voor verschillende belangen en een zorgvuldige besluitvorming. De gemeente ondersteunt initiatiefnemers daarbij met informatie en advies op de website en tijdens het vooronderzoek.

Participatie is geen vervanging van wettelijke rechtsbeschermingsmogelijkheden. De wettelijke mogelijkheden voor inspraak, zienswijzen, bezwaar en beroep blijven onder de Omgevingswet bestaan en maken geen onderdeel uit van het participatietraject.

SPOOR 2: INWONERSPARTICIPATIE BIJ INITIATIEVEN VAN DE GEMEENTE

Bij spoor 2 neemt de gemeente Barneveld het initiatief om inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties te betrekken bij beleidsontwikkeling, beleidsdoorwerking, uitvoering en/of evaluatie. De gemeente zet participatie bewust en doelgericht in. Niet ieder onderwerp vraagt om participatie en niet ieder onderwerp vraagt om dezelfde vorm van participatie. Daarom wordt per opgave afgewogen of participatie meerwaarde heeft, hoeveel ruimte er is voor invloed en welke participatievorm het beste past. Daarbij staat steeds de vraag centraal hoe participatie kan bijdragen aan betere keuzes, betere uitvoering en betere samenwerking met de samenleving.

De gemeente is als initiatiefnemer verantwoordelijk voor het participatietraject. Dat betekent dat de gemeente duidelijk maakt waarom participatie plaatsvindt, wie worden betrokken, hoeveel invloed deelnemers hebben en hoe de opbrengsten worden meegenomen in de verdere uitwerking en besluitvorming. Om participatie op een zorgvuldige en transparante manier te organiseren werkt de gemeente met een participatiestappenplan.

De Barneveldse ambitie voor inwonersparticipatie is uitgewerkt in hoofdstuk 3. De kaders voor inwonersparticipatie zijn uitgewerkt in hoofdstuk 4.

SPOOR 3: OVERHEIDSPARTICIPATIE BIJ MAATSCHAPPELIJKE INITIATIEVEN
Bij spoor 3 staat een initiatief vanuit de samenleving centraal. Inwoners, verenigingen, stichtingen en andere maatschappelijke organisaties nemen zelf het initiatief en de gemeente sluit daarop aan. De gemeente werkt hierbij vanuit het uitgangspunt *zelf-samen-gemeente*. Dat betekent dat eerst wordt gekeken wat inwoners en organisaties zelf kunnen organiseren, vervolgens wat zij gezamenlijk kunnen oppakken en daarna welke rol de gemeente daarbij kan vervullen.

Bij spoor 3 is de initiatiefnemer verantwoordelijk voor het initiatief, het draagvlak in de samenleving en de uitvoering. De gemeente ondersteunt waar dat nodig en passend is. Afhankelijk van de aard van het initiatief kan de gemeente: informeren, adviseren, partijen met elkaar verbinden, faciliteren, samenwerken en/of ondersteuning bieden in de vorm van kennis, capaciteit of middelen. De mate waarin de gemeente betrokken is, verschilt per initiatief. Daarbij kijkt de gemeente onder andere naar de maatschappelijke meerwaarde, het draagvlak, de uitvoerbaarheid en de aansluiting bij gemeentelijke doelen en kaders.

Binnen spoor 3 onderscheiden we twee vormen:

- Inwonersinitiatief: een initiatief van inwoners of maatschappelijke organisaties om hun buurt, dorp of gemeente mooier, beter of leefbaarder te maken, waarbij de initiatiefnemers zelf de regie voeren.
- Uitdaagrecht: het recht van inwoners en maatschappelijke organisaties om een taak van de gemeente over te nemen als zij denken dat dit beter, slimmer of goedkoper kan.

De procedures, voorwaarden en beoordelingscriteria voor deze instrumenten zijn vastgelegd in de Participatieverordening. Op basis van ervaringen uit de praktijk blijft de gemeente de ondersteuning van maatschappelijke initiatieven verder ontwikkelen.

De Barneveldse ambitie voor overheidsparticipatie is uitgewerkt in hoofdstuk 3. De kaders voor inwonersinitiatieven en het uitdaagrecht zijn uitgewerkt in hoofdstuk 5.

2.3 Participatierollen

In ieder participatietraject hebben betrokkenen een eigen rol. Die rol verschilt per participatietraject. Daarom wordt vooraf duidelijk gemaakt wie welke rol vervult en welke verwachtingen daarbij horen.

De initiatiefnemer(s)

De initiatiefnemer neemt het initiatief voor participatie en is verantwoordelijk voor het proces. Dat kan de gemeente zijn (spoor 2) of een inwoner, ondernemer of maatschappelijke organisatie (spoor 1 of spoor 3). De initiatiefnemer bepaalt wie bij de participatie betrokken worden, zorgt voor duidelijke communicatie in begrijpelijke taal over het proces en legt vast hoe de opbrengsten van participatie zijn meegewogen. Er is een praktisch stappenplan om de initiatiefnemer hierbij te helpen (zie hoofdstuk 4).

De deelnemers

De deelnemers aan participatie kunnen onder andere inwoners, ondernemers, onderwijsinstellingen, verenigingen, wijkplatforms, plaatselijke belangenverenigingen, maatschappelijke

organisaties en andere belanghebbenden zijn.

Participatie is bedoeld om kennis, ervaringen, belangen en ideeën op te halen. Van deelnemers wordt verwacht dat zij respectvol met elkaar in gesprek gaan en ruimte bieden aan andere standpunten. Participatie vindt plaats op een moment waarop er nog iets te kiezen valt. Niet iedere suggestie wordt overgenomen, maar iedere inbreng wordt meegewogen. Het gekozen participatieniveau maakt vooraf duidelijk welke rol deelnemers hebben en hoeveel invloed zij kunnen uitoefenen op het proces en de uitkomst.

De beslissers (het bevoegd gezag)

Participatie draagt bij aan betere besluitvorming, maar neemt de formele besluitvorming niet over. Het uiteindelijke besluit blijft altijd bij het bevoegde bestuursorgaan. Participatie vraagt daarom om een goede balans tussen:

- de representatieve democratie (gemeenteraad, college en burgemeester);
- de participatieve democratie (de betrokkenheid van inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties).

Belangrijk hierbij is wie het bevoegd gezag is: het college of de gemeenteraad. Hieronder wordt beschreven wat de rol van de gemeenteraad is als deze het bevoegd gezag is.

De gemeenteraad
Wanneer de gemeenteraad het bevoegd gezag is, heeft zij bij participatietrajecten voor spoor 2 en bij Omgevingsplanwijzigingen vier rollen.

1. Kaderstellend
De raad stelt de kaders vast waarbinnen participatie plaatsvindt. Hierbij gaat het om:

- Proceskaders: regels en uitgangspunten voor participatie (weergegeven in dit beleid en de verordening).
- Financiële kaders: begrotingen, investeringskaders en beschikbare middelen.
- Inhoudelijke kaders: visies, verordeningen, beleidsstukken en andere strategische kaders waarbinnen beleid, programma's en projecten worden uitgewerkt. Voorbeelden hiervan zijn de Omgevingsvisie, de Visie Sociaal Domein en gemeentelijke verordeningen.

2. Controlerend
De raad controleert of:

- het participatietraject transparant is uitgevoerd;
- de participatieopbrengsten binnen de vastgestelde kaders passen;
- het college de participatieopbrengsten zorgvuldig heeft meegewogen.

De raad wordt via de participatieparagraaf in raadsvoorstellen, participatieverslagen bij de besluitvorming en de jaarlijkse participatieverantwoording in het jaarverslag in staat gesteld te beoordelen of voldaan wordt aan het Participatiebeleid.

3. Beslissend
Wanneer de raad bevoegd gezag is, betrekt zij de participatieopbrengsten in haar belangenafweging en besluitvorming.

4. Verbindend
De raad heeft een volksvertegenwoordigende rol en helpt inwoners inzicht te krijgen in het proces, de besluitvorming en de gemaakte afwegingen. Raadsleden kunnen participatiebijeenkomsten als toehoorder bezoeken, werkbezoeken afleggen of deelnemen aan raadstafelgesprekken.

Bij participatietrajecten met participatieniveau co-creatie (zie paragraaf 3.4) wordt de raad, voordat het participatietraject start, geconsulteerd via een startnotitie waarin het participatieplan wordt toegelicht. Hierin staat beschreven:

- waarom participatie wordt ingezet;
- hoeveel ruimte er is voor invloed;
- wie er betrokken worden bij de participatie;
- op welke manier(en);
- welke rol de raad heeft tijdens en na het participatietraject.

Bij andere participatieniveaus ontvangt de raad alleen -na afloop van het participatietraject- het participatieverslag, als onderdeel van de besluitvorming door de gemeenteraad. Het college kan besluiten de raad in uitzonderlijke situaties al bij het participatieplan te betrekken, bijvoorbeeld bij politiek gevoelige, complexe of nieuwe onderwerpen.

Voorbeelden van onderwerpen waarvoor de raad bevoegd gezag is: kaderstellend beleid (zoals de Omgevingsvisie, de Visie Sociaal Domein), de begroting, verordeningen en omgevingsplannen.

Voorbeelden van onderwerpen waarvoor het college bevoegd gezag is: uitvoeringsnota's, uitvoering van vastgesteld beleid binnen de kaders, omgevingsprogramma's en omgevingsvergunningen.

Het college van burgemeester en wethouders
Het college is verantwoordelijk voor de uitvoering van beleid en de voorbereiding van besluitvorming. Wanneer de gemeente initiatiefnemer is (spoor 2) of deelneemt aan maatschappelijke initiatieven (spoor 3), is het college verantwoordelijk voor de uitvoering van dit participatiebeleid en voor toepassing van de participatiekaders (zie hoofdstuk 4).

Bij onderwerpen waarvoor het college bevoegd gezag is, is het college ook verantwoordelijk voor besluitvorming. De raad wordt dan niet betrokken bij het participatieplan en/of het participatieverslag. In de collegevoorstellen wordt in de participatieparagraaf gemotiveerd of er participatie heeft plaatsgevonden en tot welke wijzigingen dit heeft geleid. Het staat de gemeenteraad vrij om raadsinstrumenten in te zetten bij onduidelijkheden.

Het college kan ervoor kiezen om de gemeenteraad voor de besluitvorming te raadplegen bij een politiek of maatschappelijk gevoelig onderwerp. Het college moet terug naar de raad wanneer wordt afgeweken van eerder door de raad vastgestelde kaders.

3. Ambitie

Nu de context helder is, is de vraag: wat willen we met dit participatiebeleid in de gemeente Barneveld bereiken? Welke waarden zijn leidend in de samenwerking tussen gemeente en samenleving? En hoe geven wij participatie vorm in een gemeente die groeit, verandert en voor complexe uitdagingen staat?

3.1 Barneveldse participatie ambitie

De gemeente Barneveld gaat ervan uit dat inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties waardevolle kennis, ervaring, netwerken en ideeën inbrengen voor hun leefomgeving. Daarom betrekken wij hen actief bij vraagstukken die invloed hebben op hun dorp, wijk, buurt of de hele gemeente.

Vroegtijdig
De gemeente Barneveld kiest er bewust voor om inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties vroegtijdig te betrekken. Door kennis, ervaringen, belangen en ideeën uit de samenleving te gebruiken, komen we tot betere keuzesen oplossingen die aansluiten bij de praktijk.

Doelgericht
Onze ambitie is dat participatie een vanzelfsprekend onderdeel is van de manier waarop gemeente en samenleving samenwerken aan de opgaven van vandaag en morgen. Daarbij staat niet de participatievorm centraal, maar de vraag welke bijdrage participatie kan leveren aan de kwaliteit van beleid, projecten en uitvoering. De gemeente zet participatie daarom bewust en doelgericht in. Niet ieder onderwerp vraagt om participatie en niet ieder onderwerp vraagt om dezelfde vorm van participatie. Daarom wordt per opgave afgewogen of participatie meerwaarde heeft, hoeveel ruimte er is voor invloed en welke vorm van participatie het beste past. Met behulp van participatievoorwaarden wordt bepaald óf participatie wordt ingezet. Wanneer er participatie plaatsvindt, wordt met behulp van een afwegingskader bepaald welk participatieniveau het beste aansluit bij de opgave, de doelgroep en de beschikbare beleidsruimte. De inzet voor participatie moet passen bij de grootte van het project, de gevolgen ervan en het beschikbare budget.

Aansluiten bij participatiebehoeften
Inwoners hebben aangegeven dat zij graag vroegtijdig betrokken willen worden, op het moment dat er nog veel keuzes te maken zijn. Dat wil zeggen bij strategische beleidsontwikkeling en visievorming. Daarnaast geven inwoners aan dat zij ook betrokken willen zijn bij plannen, die direct invloed hebben op hun leefomgeving. Bijvoorbeeld de inrichting van wegen, pleinen, speelvoorzieningen, openbaar groen en andere buurtgerichte ontwikkelingen. Bij de keuze voor participatie houden wij rekening met deze participatiebehoeften.

Duidelijk
De gemeente biedt de deelnemers vooraf én achteraf duidelijkheid over het proces, de invloed en de terugkoppeling. Zo zorgen we ervoor dat de verwachtingen voor de participatie overeenkomen. Heldere verwachtingen dragen bij aan vertrouwen, transparantie en een duidelijk participatietraject.

Wij zijn daarbij duidelijk over:
- het doel van de participatie;
- de ruimte die er is voor invloed en wanneer;
- de rollen en verantwoordelijkheden van betrokkenen;
- de manier waarop inbreng wordt meegewogen;
- de wijze waarop terugkoppeling plaatsvindt.

Voor iedereen
Daarbij moet participatie toegankelijk zijn voor alle inwoners en organisaties in de gemeente Barneveld. Daarom streven wij naar participatie voor iedereen. Wij zoeken actief naar manieren om verschillende inwoners en organisaties te bereiken, waaronder groepen die minder gemakkelijk deelnemen aan traditionele participatievormen. Daarbij sluiten wij aan bij het gemeentelijke inclusiebeleid en

houden wij rekening met uiteenlopende behoeften, mogelijkheden en participatievoorkeuren.

Samen
De gemeente bouwt voort op de kracht van de Barneveldse samenleving. Daarbij hanteren wij het uitgangspunt *zelf-samen-gemeente*. Wij stimuleren inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties om initiatief te nemen en verantwoordelijkheid te dragen voor hun leefomgeving. Waar mogelijk laten wij ruimte aan de samenleving. Waar nodig ondersteunen, verbinden, faciliteren of stellen wij kaders.

Met deze aanpak werken wij aan een gemeente waarin overheid en samenleving samen optrekken, met wederzijds vertrouwen, duidelijke afspraken en een gedeelde verantwoordelijkheid voor de toekomst van de gemeente Barneveld

3.2 Opgavegericht en gebiedsgericht samenwerken

De gemeente Barneveld staat voor grote uitdagingen op het gebied van wonen, leefbaarheid, zorg, bestaanszekerheid, mobiliteit, duurzaamheid, gezondheid en economische ontwikkeling. Deze uitdagingen hangen steeds vaker met elkaar samen en kunnen niet door de gemeente alleen worden opgelost. Daarom werken wij samen met inwoners, ondernemers, maatschappelijke organisaties en andere partners aan oplossingen die passen bij de lokale situatie. Participatie helpt ons om kennis, ervaringen, belangen en initiatieven uit de samenleving vroegtijdig te benutten bij deze opgaven.

De gemeente werkt gebiedsgericht. Daarbij erkennen wij dat ieder dorp, iedere wijk en iedere buurt eigen kwaliteiten, vraagstukken, netwerken en behoeften kent. Wat werkt in het ene gebied, hoeft niet automatisch ook in een ander gebied te werken. Participatie vraagt daarom om maatwerk.

De kenmerken van een dorp, wijk of buurt helpen bepalen of participatie nodig is en welke vorm het beste past. Gebiedsregisseurs vervullen hierbij een belangrijke rol. Zij kennen de gebieden, onderhouden contacten met inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties en signaleren wat er leeft in dorpen, wijken en buurten. Daarmee vormen zij een verbindende schakel tussen samenleving, bestuur en gemeentelijke organisatie. Gebiedsregisseurs helpen om initiatieven uit de samenleving te verbinden met gemeentelijke opgaven en zorgen ervoor dat signalen uit de samenleving tijdig worden opgehaald en ingebracht.

Om participatie goed te laten aansluiten op inwoners en organisaties maken wij daarnaast gebruik van de kennis en ervaring van onder andere:
- wijkplatforms en plaatselijke belangenverenigingen;
- de Kinderburgemeester, Jongerenraad en de Adviesraad Sociaal Domein;
- ondernemersverenigingen, (sport en hobby) verenigingen, kerken, andere geloofsgemeenschappen en maatschappelijke partners.

Daarnaast maken wij gebruik van betrokkenheidsprofielen van Citisens op postcodeniveau. Deze profielen geven inzicht in verschillende participatievoorkeuren van inwoners en helpen ons om participatievormen en communicatie beter af te stemmen op de doelgroep.

Door opgavegericht én gebiedsgericht te werken sluiten we aan bij de kracht van de samenleving en bij de ambitie om inwoners en maatschappelijke partners vroegtijdig te betrekken, duidelijk te zijn over keuzes en initiatieven vanuit de samenleving ruimte te geven.

3.3 Barneveldse gesprekswaarden

Bij participatie staat een open, respectvolle en constructieve samenwerking tussen gemeente, inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties centraal. De kernwaarden van de gemeente Barneveld: gastvrij, ondernemend, verbindend en wendbaar, geven richting aan de manier waarop wij participatie vormgeven.

Gastvrij

Wij zijn toegankelijk, respectvol en helder in onze communicatie. Wij waarderen de kennis, ervaring en betrokkenheid van inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties. Daarom maken wij vooraf duidelijk wat het doel van participatie is, communiceren wij begrijpelijk en transparant, zorgen wij dat deelnemers weten wat zij van het proces mogen verwachten en creëren wij ruimte voor verschillende perspectieven en meningen.

Ondernemend

Wij werken vanuit de opgave en zoeken samen naar kansen en oplossingen. Daarom staan wij open voor ideeën uit de samenleving, geven wij ruimte aan initiatief, zoeken wij actief naar mogelijkheden om plannen beter te maken en benutten wij kennis en ervaring uit de praktijk.

Verbindend

Wij brengen verschillende belangen, perspectieven en ervaringen samen. Daarom zoeken wij naar wat mensen bindt, hebben wij oog voor uiteenlopende belangen, stimuleren wij het gesprek tussen betrokkenen en zoeken wij gezamenlijk naar oplossingen die bijdragen aan het algemeen belang. Ook zorgen we voor een goede terugkoppeling zodat de samenleving begrijpt waarom wij bepaalde keuzes hebben gemaakt. Wanneer voorstellen of suggesties niet worden overgenomen, leggen wij uit waarom. Zo maken wij participatie navolgbaar en versterken wij het vertrouwen tussen gemeente en samenleving.

Wendbaar

Wij leveren maatwerk. Daarom kiezen wij participatievormen die passen bij de opgave en doelgroep, sluiten wij aan bij lokale omstandigheden, leren wij van ervaringen en passen wij onze aanpak aan wanneer de situatie daarom vraagt.

3.4 Participatieniveaus

Om duidelijkheid te geven over de rol van deelnemers en de invloed die zij hebben op een participatietraject, werkt de gemeente Barneveld bij spoor 2 met drie participatieniveaus: **meedenken**, **meewerken** en **meebepalen**. Deze participatieniveaus maken vooraf inzichtelijk welke rol deelnemers hebben, hoeveel invloed zij kunnen uitoefenen en wat zij van het participatietraject mogen verwachten.

In het Participatiebeleid van 2022 werd gewerkt met vier (van de vijf) treden van de participatieladder. De gemeente Barneveld kiest nu bewust voor drie participatieniveaus. Participatie is namelijk geen wedstrijd waarbij een hogere trede automatisch beter is dan een lagere trede. Welk niveau passend is, hangt af van de aard van de opgave, de beleidsruimte en het doel van de participatie. Daarnaast blijkt uit jurisprudentie dat participatietrede 1 (informeren) door de rechter niet wordt gezien als participatie in het kader van de Omgevingswet. Informeren beschouwen wij ook als een vanzelfsprekend onderdeel van ieder project en ieder beleidsproces. Daarom zien wij informeren (communicatie) als een randvoorwaarde voor participatie en niet als een afzonderlijk participatieniveau.

Het participatieniveau wordt bij participatietrajecten in spoor 2 bepaald aan de hand van een afwegingskader. De gemeente motiveert de keuze voor het participatieniveau en legt deze vast in de project- of beleidsopdracht en het participatieplan. Afhankelijk van de omvang van de opgave kan dit participatieplan een zelfstandig document zijn of onderdeel uitmaken van een projectplan, beleidsplan of startnotitie.
De gemeente legt de afweging achteraf uit in het participatieverslag.

Meebepalen (co-creatie)

Bij meebepalen ontwikkelen inwoners, ondernemers, maatschappelijke organisaties en de gemeente gezamenlijk een voorstel binnen vooraf vastgestelde kaders.

Dit participatieniveau wordt toegepast wanneer er voldoende ruimte bestaat om gezamenlijk oplossingen te ontwikkelen en wanneer partijen bereid zijn om samen verantwoordelijkheid te nemen voor de uitwerking. De uiteindelijke besluitvorming blijft een verantwoordelijkheid van het bevoegde bestuursorgaan.

Voorbeelden van participatievormen zijn werkgroepen en ontwerpateliers.

Meewerken (adviseren)

Bij meewerken worden inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties actief betrokken bij de ontwikkeling van een voorstel. Zij brengen kennis, ervaringen, ideeën en adviezen in. De gemeente betrekt deze adviezen bij de verdere uitwerking en maakt inzichtelijk hoe zij hiermee is omgegaan.

Voorbeelden van participatievormen zijn klankbordgroepen, adviesgroepen en themabijeenkomsten.

Meedenken (raadplegen)

Bij meedenken kunnen inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties reageren op een voorstel, ontwerp of ontwikkeling. De gemeente gebruikt deze reacties om belangen, aandachtspunten en mogelijke verbeteringen in beeld te brengen en mee te nemen in de verdere afweging.

Voorbeelden van participatievormen zijn enquêtes, participatiebijeenkomsten, straatinterviews, digitale consultaties.

Communicatie als randvoorwaarde

Informeren is dus geen participatieniveau. Participatie veronderstelt immers dat deelnemers invloed kunnen uitoefenen op een proces, voorstel of afweging. Wanneer uitsluitend informatie wordt gedeeld, is sprake van communicatie en niet van participatie.

Goede en duidelijke communicatie in begrijpelijke taal vormt een essentiële randvoorwaarde voor elk project en elk beleid. Bij participatietrajecten is het extra belangrijk dat deelnemers goed geïnformeerd worden. Daarom wordt communicatie vanaf de start betrokken bij de voorbereiding van een participatietraject. Participatieaanpak en communicatieaanpak moeten op elkaar aansluiten, zodat deelnemers tijdig worden geïnformeerd, weten wat zij mogen verwachten en op passende momenten terugkoppeling ontvangen. Daarbij wordt ingezet op een gepaste mix van communicatiemiddelen om zoveel mogelijk inwoners te bereiken.

4. Kaders voor participatie spoor 2

De gemeenteraad stelt in dit hoofdstuk de kaders vast voor participatie. De juridische uitwerking is opgenomen in de participatieverordening en de praktische uitwerking in het handboek participatie.

4.1 Beleid en uitvoering

De gemeente Barneveld vindt participatie een vanzelfsprekend onderdeel van de samenwerking tussen gemeente en samenleving. Participatie draagt bij aan betere besluiten, beter uitvoerbaar beleid en plannen die aansluiten bij de kennis, ervaringen en behoeften van inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties.

In het Participatiebeleid 2022 was naast de beleidsmatige uitgangspunten ook een uitgebreide participatieleidraad en handleidingen opgenomen met werkinstructies, voorbeelden, hulpmiddelen en uitvoeringsafspraken. Uit de evaluatie van het participatiebeleid blijkt dat deze praktische onderdelen regelmatig moeten worden aangepast op basis van ervaringen uit de praktijk, nieuwe participatievormen, organisatieontwikkeling en veranderende wetgeving.

Daarom kiest de gemeente Barneveld in dit herijkte participatiebeleid voor een duidelijker onderscheid tussen beleid en uitvoering. In dit beleid legt de gemeenteraad de kaders en uitgangspunten voor de werkwijze bij participatietrajecten vast. De praktische uitwerking wordt opgenomen in een afzonderlijk handboek participatie. Dit handboek kan tussentijdse worden aangepast. Hierdoor blijft het participatiebeleid kaderstellend en toekomstbestendig, terwijl de uitvoering flexibel kan meebewegen met nieuwe inzichten, ontwikkelingen en ervaringen uit de praktijk.

Deze kaders -en de bijbehorende uitvoeringsaanpak - wordt toegepast bij participatietrajecten waarbij de gemeente initiatiefnemer is (spoor 2). Voor externe initiatiefnemers en maatschappelijke initiatieven dient de aanpak als handreiking.

4.2 Participatiestappen

Om participatie zorgvuldig, transparant en navolgbaar vorm te geven werkt de gemeente Barneveld sinds het Participatiebeleid van 2022 met een participatieleidraad. In deze leidraad staan duidelijke stappen voor een participatietraject. Deze stappen helpen initiatiefnemers om bewust keuzes te maken over participatie en voorkomen dat belangrijke onderdelen van het participatieproces worden overgeslagen.

Het participatieproces bestaat uit vier stappen:
1. Bepalen of participatie wordt toegepast.
2. Opstellen van een participatieplan.
3. Uitvoering van het participatietraject.
4. Verwerken van de opbrengsten en terugkoppeling.

Deze stappen worden toegepast in de uitvoering van participatietrajecten.

4.3 Wanneer participatie wordt ingezet

Participatie is geen doel op zich. De inzet van participatie moet in verhouding staan tot de maatschappelijke impact, de complexiteit, de omvang van de opgave en de beschikbare ruimte voor invloed. Niet ieder beleidsstuk of project vraagt om participatie. Participatie vindt daar plaats waar er nog keuzes mogelijk zijn. Bij de uitvoering van beleid vindt in principe geen participatie meer plaats. Wanneer de gemeente signalen krijgt dat vastgestelde beleidskaders niet meer aansluiten bij de praktijk of als er veel reacties komen vanuit de samenleving, dan worden deze signalen betrokken bij de evaluatie van het desbetreffende beleid.

Soms heeft participatie weinig of geen meerwaarde. Bijvoorbeeld omdat er geen of weinig ruimte is om plannen aan te passen. In die gevallen kan de gemeente besluiten geen participatie te organiseren. Bij deze afweging wordt tevens gekeken naar:

- de mate waarin inwoners direct worden geraakt;
- de kenmerken van het betreffende gebied;
- de wens om betrokken te worden vanuit betrokkenen;
- de maatschappelijke gevoeligheid van het onderwerp.

Een dergelijk besluit wordt gemotiveerd in de participatieparagraaf van het raads- en collegevoorstel. De nadere afwegingscriteria wanneer participatie wel en niet wordt toegepast, wordt uitgewerkt in het handboek.

Wel participatie als	In beginsel geen participatie als:
• participatie wettelijk verplicht is; • bij strategische beleidsontwikkelingen en visievorming; • bij projecten die direct invloed hebben op de leefomgeving van inwoners, zoals herinrichting van wegen, pleinen, speelvoorzieningen en openbaar groen	• participatie wettelijk is uitgesloten; • besluitvorming zo spoedeisend is dat participatie niet mogelijk is; • er weinig of geen (beleids- of uitvoerings) ruimte bestaat om de plannen aan te passen; • vastgesteld beleid wordt uitgevoerd, zoals onderhoud in de openbare ruimte, waaronder wegenonderhoud; • het gaat om interne organisatorische aangelegenheden; • het onderwerp een beperkte maatschappelijke impact heeft; • de verantwoordelijkheid van het bestuursorgaan voor kwetsbare groepen zwaarder moet wegen; • het gaat om de begroting, gemeentelijke belastingen of tarieven voor gemeentelijke dienstverlening.

4.4 Een passende mate van invloed

Participatie heeft alleen betekenis wanneer vooraf duidelijk is hoeveel invloed deelnemers kunnen uitoefenen op het proces en de uitkomst. De gemeente Barneveld werkt daarom met drie participatieniveaus:

- Meedenken
- Meewerken
- Meebepalen

In het participatiebeleid 2022-2025 werd gebruikgemaakt van een participatiemeter om het participatieniveau zo objectief mogelijk vast te stellen. Uit de evaluatie blijkt echter dat dit instrument onvoldoende rekening hield met verschillen tussen projecten, de beschikbare beleidsruimte, de omvang van de opgave en de mate waarin participatie daadwerkelijk meerwaarde heeft. Daarnaast bleef de uitkomst in de praktijk afhankelijk van subjectieve invulling van de participatiemeter.

De gemeente kiest daarom niet langer voor een participatiemeter, maar voor een afwegingskader dat de gemeente ondersteunt bij het bepalen van een passend participatieniveau. Daarbij wordt onder andere gekeken naar:

- de ruimte voor invloed;
- de maatschappelijke impact van de opgave;
- de betrokkenheid van belanghebbenden;
- de behoefte aan kennis of expertise uit de samenleving;
- de mogelijkheid om gezamenlijk oplossingen uit te werken;
- de omvang en complexiteit van de opgave.

Het bepalen van het participatieniveau blijft maatwerk. De nadere uitwerking van deze afwegingscriteria, wordt opgenomen in het handboek participatie. Het participatieniveau wordt vooraf gemotiveerd en vastgelegd in het participatieplan, zodat voor deelnemers en het bevoegd gezag duidelijk is welke mate van invloed wordt geboden en waarom. De gemaakte afweging wordt achteraf verantwoord in het participatieverslag, zodat het bevoegd gezag kan beoordelen of het gekozen participatieniveau passend was bij de aard en omvang van de opgave. We gaan daarnaast onderzoeken of er efficiënte participatievormen ingezet kunnen worden bij kleinere projecten.

4.5 Participatie voor iedereen

De gemeente Barneveld vindt het belangrijk dat participatie toegankelijk is voor alle inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties. Uit de evaluatie blijkt dat vaak dezelfde inwoners deelnemen aan participatietrajecten, terwijl andere groepen minder zichtbaar zijn. Om een zo volledig mogelijk beeld te krijgen van belangen, ervaringen en perspectieven streeft de gemeente naar participatie voor iedereen.

Participatie voor iedereen betekent dat bewust wordt nagedacht over:

- welke doelgroepen worden betrokken;
- wie mogelijk niet vanzelfsprekend deelneemt;
- welke participatievormen passen bij de doelgroep;
- welke eventuele drempels deelname belemmeren.

De wijze waarop participatie voor iedereen wordt toegepast verschilt per onderwerp, gebied en doelgroep. Daarom wordt dit per participatietraject uitgewerkt. Voor de praktische toepassing maakt de gemeente gebruik van een afzonderlijke handreiking participatie voor iedereen. Hierbij wordt aangesloten bij het Inclusiebeleid.

Uit onderzoek naar betrokkenheidsprofielen en ervaringen uit participatietrajecten blijkt dat verschillende inwoners verschillende voorkeuren hebben voor de manier waarop zij betrokken willen worden. De gemeente streeft daarom naar een passende mix van fysieke en digitale participatievormen. De gemeente blijft de mogelijkheden van digitale participatie verder ontwikkelen, waarbij steeds wordt gekeken welke combinatie van participatievormen het beste aansluit bij de doelgroep en de opgave. Dit helpt om een bredere groep inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties te bereiken.

4.6 Transparantie en terugkoppeling

Een zorgvuldig participatieproces vraagt om duidelijke verwachtingen vooraf en een goede terugkoppeling en navolgbare verantwoording achteraf.

De gemeente zorgt ervoor dat deelnemers vooraf weten:

- waarom participatie plaatsvindt;
- welke rol zij hebben;
- hoeveel invloed zij kunnen uitoefenen;
- welke kaders al vaststaan;
- hoe het proces verloopt;
- wanneer en hoe terugkoppeling plaatsvindt.

Ook na afloop van een participatietraject wordt inzichtelijk gemaakt:

- welke opbrengsten zijn opgehaald;
- hoe deze zijn meegewogen;
- welke keuzes zijn gemaakt;
- waarom bepaalde voorstellen wel of niet zijn overgenomen.

Zo legt de gemeente duidelijk uit waarom keuzes zijn gemaakt.

4.7 Begrip, tevredenheid en klachten

De gemeente wil besluiten nemen die inwoners begrijpen en zoveel mogelijk steunen. In de praktijk lukt dat niet altijd. Inwoners kunnen verschillende of zelfs tegengestelde belangen hebben. Daarom is het niet mogelijk om aan alle wensen tegemoet te komen. De gemeente legt daarom duidelijk uit welke keuzes zijn gemaakt en waarom. Zo kunnen inwoners beter begrijpen hoe een besluit tot stand is gekomen.

Toch kan het voorkomen dat inwoners ontevreden zijn over een participatietraject of over de uiteindelijke uitkomst. Ook kunnen inwoners het gevoel hebben dat er onvoldoende naar hen is geluisterd. In dat geval kunnen zij een klacht indienen via de gemeentelijke website.

Als een klacht wordt ingediend, neemt de gemeente deze mee in de evaluatie van het participatietraject. De indiener krijgt een terugkoppeling over wat er met de klacht is gedaan.

Naast de klachtenregeling kunnen inwoners gebruikmaken van wettelijke mogelijkheden, zoals inspraak, het indienen van een zienswijze, bezwaar of beroep. Deze mogelijkheden gelden wanneer de wet daarin voorziet.

5. Kaders voor inwonersinitiatieven en het uitdaagrecht (spoor 3)

Uit de evaluatie van het participatiebeleid en de pilot inwonersinitiatieven blijkt dat inwoners behoefte hebben aan een duidelijke werkwijze, een herkenbaar aanspreekpunt en meer duidelijkheid over de ondersteuning die de gemeente kan bieden. Daarom worden in dit hoofdstuk de beleidsmatige kaders vastgelegd voor inwonersinitiatieven en het uitdaagrecht. De juridische voorwaarden, procedures en termijnen zijn opgenomen in de participatieverordening. De praktische ondersteuning en werkwijzen zijn opgenomen in het handboek participatie.

5.1 De rol van de gemeente

De gemeente Barneveld gaat uit van de kracht van haar samenleving. Inwoners, verenigingen, stichtingen, kerken en andere geloofsgemeenschappen, wijkplatforms, plaatselijke belangen en andere maatschappelijke organisaties zetten zich actief in voor hun buurt, dorp of gemeente. Deze initiatieven dragen bij aan ontmoeting, leefbaarheid, sociale verbondenheid en maatschappelijke betrokkenheid.

Het stimuleren en ondersteunen van initiatieven vanuit de samenleving sluit aan bij het Barneveldse uitgangspunt *zelf-samen-gemeente*. In de Visie Sociaal Domein 2040 is vastgelegd dat de gemeente meer ruimte wil geven aan inwoners, gemeenschappen en netwerken om zelf verantwoordelijkheid te nemen voor hun leefomgeving en maatschappelijke uitdagingen. De gemeente ondersteunt waar nodig, verbindt waar gewenst en faciliteert waar mogelijk.

Bij inwonersinitiatieven en het uitdaagrecht ligt het initiatief bij inwoners en maatschappelijke organisaties. De gemeente neemt het initiatief niet over, maar sluit daarop aan wanneer dat mogelijk en wenselijk is. Als een initiatief wordt ingediend, maakt de gemeente een eerste afweging of het initiatief past binnen de geldende kaders, voldoende maatschappelijke meerwaarde heeft en in aanmerking komt voor ondersteuning. De gemeente communiceert hierover zo vroeg mogelijk met initiatiefnemers, zodat duidelijk is of en onder welke voorwaarden het initiatief verder kan worden gebracht met ondersteuning van de gemeente. De gemeente hanteert daarbij het uitgangspunt: initiatiefnemers maken het verschil, de gemeente maakt het mogelijk.

Afhankelijk van het initiatief kan de gemeente:

- informeren;
- adviseren;
- verbinden;
- faciliteren;
- samenwerken;
- ondersteuning bieden in de vorm van kennis, capaciteit of middelen.

De vorm en omvang van deze ondersteuning verschillen per initiatief en zijn afhankelijk van de maatschappelijke meerwaarde, het draagvlak, de uitvoerbaarheid en de aansluiting op gemeentelijke doelen en kaders.

5.2 Inwonersinitiatieven

Een inwonersinitiatief is een initiatief van inwoners en/of maatschappelijke organisaties om hun buurt, dorp of gemeente mooier, beter of leefbaarder te maken, waarbij de initiatiefnemers zelf de regie voeren.

De gemeente stimuleert inwonersinitiatieven die bijdragen aan:
- ontmoeting en sociale verbondenheid;
- leefbaarheid in buurten en dorpen;
- cultuur, sport en bewegen;
- gezondheid en welzijn;
- duurzaamheid;
- maatschappelijke participatie;
- gemeentelijke opgaven.

De gemeente ondersteunt inwonersinitiatieven vanuit een positieve grondhouding. Daarbij blijft het eigenaarschap van het initiatief altijd zoveel mogelijk bij de initiatiefnemers zelf.

5.3 Het uitdaagrecht

Met het uitdaagrecht kunnen inwoners en maatschappelijke organisaties voorstellen om de uitvoering van een gemeentelijke taak over te nemen wanneer zij denken dat deze taak beter, slimmer, effectiever of goedkoper uitgevoerd kan worden.

Het uitdaagrecht draagt bij aan:
- maatschappelijke betrokkenheid;
- lokaal eigenaarschap;
- innovatie;
- het benutten van kennis en ervaring uit de samenleving;
- een overheid die meer aansluit bij initiatieven van inwoners.

Het uitdaagrecht is bedoeld voor maatschappelijke initiatieven en niet voor commerciële activiteiten of initiatieven die primair een particulier belang dienen. De gemeente blijft verantwoordelijk voor het bewaken van publieke belangen, kwaliteit, continuïteit en rechtmatigheid.

5.4 Randvoorwaarden voor inwonersinitiatieven en het uitdaagrecht

Niet ieder initiatief komt automatisch in aanmerking voor ondersteuning of medewerking. Daarom gelden de volgende uitgangspunten.

1. Lokale verbondenheid
Inwonersinitiatieven en het uitdaagrecht zijn bedoeld voor inwoners en maatschappelijke organisaties uit de gemeente Barneveld.
De gemeente kiest hier bewust voor, omdat deze instrumenten zijn gericht op het versterken van de leefbaarheid, gemeenschapskracht en maatschappelijke betrokkenheid binnen de gemeente Barneveld. De beschikbare ondersteuning en middelen zijn daarom bedoeld voor initiatieven die bijdragen aan de Barneveldse samenleving.

2. Maatschappelijke meerwaarde
Een initiatief moet bijdragen aan een maatschappelijk doel. Initiatieven die hoofdzakelijk een individueel, particulier of commercieel belang dienen, komen in beginsel niet in aanmerking voor ondersteuning. De gemeente kijkt daarbij naar de bijdrage aan leefbaarheid, ontmoeting, participatie, gezondheid, cultuur, sport, bewegen en andere maatschappelijke opgaven.

3. Draagvlak
Van initiatiefnemers wordt verwacht dat zij nadenken over het draagvlak voor hun initiatief.
De benodigde mate van draagvlak verschilt per initiatief en is afhankelijk van de aard, omvang en impact van het initiatief op de omgeving.

4. Uitvoerbaarheid
De gemeente beoordeelt of een initiatief financieel, juridisch en praktisch uitvoerbaar is. Daarbij wordt onder andere gekeken naar:
- haalbaarheid;
- veiligheid;
- beschikbare capaciteit en middelen;
- wet- en regelgeving;
- uitvoerbaarheid op langere termijn.

5. Eigenaarschap

Het initiatief blijft van de initiatiefnemers. De gemeente ondersteunt, faciliteert en denkt mee, maar neemt het initiatief niet over. Een initiatief kan alleen doorgang vinden als de initiatiefnemers deze rol op zich willen nemen.

De wijze waarop deze uitgangspunten worden toegepast bij de beoordeling van inwonersinitiatieven en verzoeken in het kader van het uitdaagrecht, wordt nader uitgewerkt in de participatieverordening en het handboek participatie. De formele indieningsvereisten, beoordelingscriteria, procedures en beslistermijnen zijn vastgelegd in de participatieverordening.

5.5 Leefbaarheid en sociale verbondenheid

De gemeente Barneveld ziet inwonersinitiatieven als een belangrijk instrument voor het versterken van leefbaarheid, sociale verbondenheid en maatschappelijke betrokkenheid.

Deze inzet sluit direct aan bij de Visie Sociaal Domein 2040. Daarin staat de opgave *Verbondenheid in groeiende gemeenschappen* centraal. De gemeente wil sterke gemeenschappen behouden en versterken, waarin inwoners elkaar ontmoeten, elkaar ondersteunen en samen verantwoordelijkheid nemen voor hun leefomgeving.

Inwonersinitiatieven dragen hieraan bij doordat zij:

- ontmoeting stimuleren;
- inwoners met elkaar verbinden;
- betrokkenheid bij de buurt vergroten;
- sociale netwerken versterken;
- bijdragen aan een sterke sociale basis.

De gemeente heeft daarbij extra aandacht voor:

- buurten waar minder initiatieven ontstaan;
- inwoners die minder vanzelfsprekend participeren;
- initiatieven die ontmoeting bevorderen;
- initiatieven op het gebied van cultuur, sport en bewegen;
- initiatieven die bijdragen aan het verkleinen van verschillen tussen buurten en wijken.

5.6 Leren van inwonersinitiatieven

De gemeente ziet inwonersinitiatieven als een belangrijke bron van kennis, creativiteit en innovatie. De in 2025 uitgevoerde pilot inwonersinitiatieven laat zien dat een centrale ingang, actieve begeleiding, duidelijke communicatie en samenwerking met maatschappelijke partners leiden tot meer succesvolle initiatieven, een hogere tevredenheid van initiatiefnemers en een betere aansluiting tussen samenleving en gemeente.

De gemeente blijft daarom investeren in:

- een toegankelijke ondersteuningsstructuur;
- samenwerking met maatschappelijke partners;
- het versterken van initiatieven in buurten en dorpen;
- het leren van ervaringen van initiatiefnemers.

6. Doorontwikkeling, monitoring en verantwoording

In dit hoofdstuk wordt uiteengezet hoe participatie zich blijft doorontwikkelen, gemonitord en verantwoord wordt.

6.1 Leerpunten uit de evaluaties

Participatie is geen statisch instrument, maar een manier van werken die zich blijft ontwikkelen. Maatschappelijke opgaven veranderen, wetgeving wordt aangepast en ook de verwachtingen van inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties ontwikkelen zich. Daarom vraagt participatie om blijvende aandacht voor leren, monitoren en verbeteren.

In het Participatiebeleid 2022 werd ervan uitgegaan dat participatie na een implementatieperiode van twee jaar grotendeels zou zijn geborgd in de organisatie. Uit de evaluaties blijkt echter dat participatie onderdeel is van een bredere organisatieontwikkeling naar meer opgavegericht, gebiedsgericht en samenlevingsgericht werken. Deze ontwikkeling vraagt meer tijd dan vooraf werd verwacht.

Ook bleek dat de oorspronkelijke evaluatiecyclus van eens per half jaar onvoldoende aansloot bij de praktijk. Veel participatietrajecten lopen meerdere maanden of zelfs jaren, waardoor effecten van verbetermaatregelen niet direct zichtbaar zijn. De gemeente kiest daarom nu voor een meer realistische aanpak van monitoring, evaluatie en doorontwikkeling.

6.2 Leren en ontwikkelen

De gemeente Barneveld wil een lerende organisatie zijn. Participatie vraagt om vakmanschap, reflectie en het vermogen om ervaringen uit de praktijk te vertalen naar verbeteringen in beleid en uitvoering. Bij grotere of complexe participatietrajecten wordt daarom geëvalueerd wat goed ging en wat beter kan. De opgedane lessen worden gebruikt om participatieprocessen, hulpmiddelen en werkwijzen verder te verbeteren.

Daarnaast blijft de gemeente investeren in:

- kennisontwikkeling;
- coaching en begeleiding van medewerkers;
- trainingen en kennisuitwisseling;
- het delen van praktijkervaringen;
- de verdere ontwikkeling van participatievaardigheden binnen de organisatie.

6.3 Verantwoording aan de gemeenteraad

De gemeenteraad stelt de kaders voor participatie vast en heeft een controlerende rol bij de uitvoering daarvan. Om de raad in staat te stellen deze rol goed te vervullen wordt periodiek gerapporteerd over de uitvoering van het participatiebeleid. In overeenstemming met de verordening neemt het college:

- jaarlijks een participatieparagraaf op in de begroting met de speerpunten voor het komende jaar;
- jaarlijks een participatieparagraaf op in het jaarverslag waarin verantwoording wordt afgelegd over de uitvoering van het participatiebeleid.

De jaarlijkse verantwoording richt zich op de belangrijkste resultaten, ontwikkelingen en leerpunten uit de uitvoering van het participatiebeleid, zonder afzonderlijke evaluaties van ieder participatietraject.

Daarnaast wordt de raad betrokken bij de evaluatie en tussentijdse evaluatie.

6.4 Ontwikkelagenda participatie

In de ontwikkelagenda wordt aangegeven hoe nieuwe ontwikkelingen en verbeterpunten uit evaluaties en ervaringen uit de praktijk worden aangepakt. De ontwikkelagenda vormt daarmee de schakel tussen het participatiebeleid en de dagelijkse uitvoeringspraktijk. Hierin worden de verbeterpunten, ontwikkelopgaven en innovatieonderwerpen benoemd die de komende jaren prioriteit krijgen.
Het college stelt eenmaal per drie jaar een ontwikkelagenda vast en informeert de gemeenteraad hierover. Als maatschappelijke ontwikkelingen, evaluaties of wetgeving daarom vragen kan de agenda tussentijds worden geactualiseerd.

6.5 Organisatorische borging

Het succes van participatie wordt niet alleen bepaald door beleid en regelgeving, maar vooral door de manier waarop participatie onderdeel wordt van de dagelijkse werkwijze van de organisatie. De gemeente blijft daarom investeren in:

- participatie als onderdeel van projectmatig en opgavegericht werken;
- samenwerking tussen beleid, communicatie, gebiedsregie en uitvoering;
- ondersteuning van participatietrajecten;
- de ontwikkeling van inwonersinitiatieven;
- kennisdeling binnen de organisatie;
- samenwerking met maatschappelijke partners en inwonersnetwerken.

Daarbij blijft bijzondere aandacht bestaan voor de beweging van binnen naar buiten werken en het verder versterken van de verbinding tussen samenleving, bestuur en organisatie (samenwerken in netwerken).

Het college stuurt actief op de kwaliteit en toepassing van participatie binnen de gemeentelijke organisatie. Participatie wordt daarbij vroegtijdig betrokken bij beleids-, project- en uitvoeringsopgaven. Leidinggevenden, projectleiders en beleidsmedewerkers worden ondersteund bij het toepassen van de participatiekaders en de lessen uit evaluaties worden vertaald naar concrete verbetermaatregelen. Hiermee wordt participatie niet alleen beleidsmatig vastgelegd, maar ook zichtbaar toegepast en doorontwikkeld in de dagelijkse uitvoeringspraktijk.

6.6 Evaluatie van beleid en verordening

Goede participatie vraagt om blijven leren en verbeteren. Daarom blijven we inzetten op de evaluatie- en verbetercyclus. Dit doen we bij alle participatietrajecten en dit leggen we vast via een participatieparagraaf in de reguliere plannings- en controlcyclus. Daarnaast worden het participatiebeleid en de verordening eenmaal per bestuursperiode geëvalueerd. Bij deze evaluatie wordt onder andere gekeken naar:

- de werking van de participatiekaders;
- de ervaringen van inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties;
- de ervaringen van medewerkers en bestuurders;
- de ontwikkeling van inwonersinitiatieven en het uitdaagrecht;
- de voortgang van de ontwikkelagenda;
- nieuwe maatschappelijke ontwikkelingen;
- wijzigingen in wet- en regelgeving.

De gemeenteraad ontvangt de resultaten van deze evaluatie. Op basis daarvan kan worden besloten het participatiebeleid of de verordening aan te passen. Zo blijft participatie aansluiten bij de behoeften van de Barneveldse samenleving, terwijl tegelijkertijd ruimte blijft bestaan om te leren, te experimenteren en verder te ontwikkelen.

Ook vindt er na 2 jaar een tussentijdse evaluatie met de gemeenteraad plaats. Daarbij wordt onder andere besproken wat de ervaringen van de gemeenteraad zijn, de behandeling van inwonersinitiatieven en hoe de rapportages via de reguliere plannings- en controlcyclus ervaren worden. Bij de tussenevaluatie wordt ook het handboek participatie besproken, inclusief de ervaringen met het afwegingskader, de toegepaste participatievormen en eventuele voorgestelde aanpassingen.

Wanneer evaluaties daartoe aanleiding geven, kan het college het handboek participatie tussentijds aanpassen. De ervaringen worden betrokken bij de periodieke bespreking met de gemeenteraad.

Bijlage 1. Verschillen tussen oude en nieuwe beleid en aanpassingen naar aanleiding van de eindevaluatie

In deze bijlage worden de verschillen tussen het oude en het nieuwe beleid beschreven en wat er is gedaan met de aanbevelingen uit de eindevaluatie.

Wat is behouden gebleven?
De gemeente Barneveld bouwt met dit participatiebeleid voort op het participatiebeleid uit 2022. De volgende onderdelen zijn behouden:

- de drie participatiesporen;
- het uitgangspunt *zelf-samen-gemeente*;
- de participatieniveaus meedenken, meewerken en meebepalen;
- de rollen van gemeenteraad, college, initiatiefnemers en deelnemers;
- opgavegericht en gebiedsgericht werken;
- de Barneveldse gesprekswaarden.

Wat is gewijzigd?
Uit de evaluaties van het participatiebeleid 2022-2025 blijkt dat participatie meerwaarde heeft, maar ook dat verdere ontwikkeling nodig is. Daarom is het beleid op een aantal onderdelen aangepast.

Onderwerp	Participatiebeleid 2022-2025	Participatiebeleid 2027-2031
Bepalen participatieniveau	Participatiemeter	Afwegingskader met ruimte voor maatwerk
Participatie en projectomvang	Beperkt aandacht voor proportionaliteit	Meer aandacht voor impact, complexiteit, uitvoeringsruimte en omvang van projecten
Inwonersinitiatieven	Beperkte uitwerking	Uitgebreid hoofdstuk over inwonersinitiatieven en uitdaagrecht
Beleid en uitvoering	Uitwerking grotendeels opgenomen in beleid	Duidelijk onderscheid tussen beleid, verordening, handboek en ontwikkelagenda
Monitoring en evaluatie	Halfjaarlijkse evaluaties tijdens implementatie	Jaarlijkse verantwoording en evaluatie per bestuursperiode
Doorontwikkeling	Participatieleidraad in beleid	Handboek en ontwikkelagenda participatie als instrument voor verdere ontwikkeling

Verwerking van de aanbevelingen uit de evaluatie

Aanbeveling uit de evaluatie	Verwerking in nieuw beleid
Stel het proces om de participatietrede te bepalen iets bij en voorkom overvragen.	De participatiemeter vervalt. Er wordt gewerkt met een afwegingskader waarbij expliciet aandacht is voor uitvoeringsruimte, impact, complexiteit, proportionaliteit en maatschappelijke meerwaarde. Participatie wordt bewuster ingezet en overvragen van inwoners wordt voorkomen.

Borging in de organisatie vergt meer tijd, houd een participatiestrateeg aan boord en investeer in verdere ontwikkeling (leren en evalueren)	Participatie wordt onderdeel van een continue ontwikkelcyclus. Er wordt gewerkt met een ontwikkelagenda participatie, jaarlijkse verantwoording in begroting en jaarrekening en een evaluatie per bestuursperiode.
Verwerk inwonersinitiatieven beter in de organisatie en processen (op basis van de resultaten van de pilot).	Er is een afzonderlijk hoofdstuk opgenomen over inwonersinitiatieven en het uitdaagrecht. De ervaringen uit de pilot inwonersinitiatieven zijn verwerkt. Ook wordt de verdere ondersteuning uitgewerkt in het handboek participatie.
Blijf doorontwikkelen in hulpmiddelen, formats en een mix van participatievormen.	De praktische hulpmiddelen worden ondergebracht in een handboek participatie. Hierdoor kunnen formats, handreikingen, digitale participatie en andere participatievormen eenvoudiger worden doorontwikkeld.
Pas het Participatiebeleid aan op basis van ervaringen en nieuwe wetgeving.	Het beleid is aangepast aan de Omgevingswet en de Wet versterking participatie op decentraal niveau. Daarnaast zijn de lessen uit de evaluaties verwerkt en zijn rollen, verantwoordelijkheden en procedures verduidelijkt.

Samenvatting
Het participatiebeleid 2027-2031 bouwt voort op het beleid uit 2022, maar legt meer nadruk op:

- maatwerk in plaats van een vaste participatiemeter;
- duidelijke verwachtingen en terugkoppeling;
- passende inzet van participatie;
- betere ondersteuning van inwonersinitiatieven;
- een heldere rolverdeling tussen gemeenteraad, college en samenleving;
- een duidelijk onderscheid tussen beleid, verordening, uitvoering en doorontwikkeling.

Hierdoor sluit het nieuwe participatiebeleid beter aan bij de praktijkervaringen van de afgelopen jaren, de aanbevelingen uit de evaluatie en de nieuwe wettelijke ontwikkelingen.

Bijlage 2. Aanpassingen naar aanleiding van de raadsconsultatie en participatie

In deze bijlage is beschreven welke wijzigingen zijn doorgevoerd naar aanleiding van de raadsconsultatie, de resultaten van de peiling onder inwoners en het advies van de Adviesraad Sociaal Domein.

1. Adviesraad Sociaal Domein

De Adviesraad Sociaal Domein onderschrijft de hoofdlijnen van het beleid en vroeg aandacht voor begrijpelijke taal, geen gebruik van inclusieve participatie en de definitie van de adviesraad.

Onderwerp	Verwerking in beleid
Omschrijving Adviesraad Sociaal Domein	De Adviesraad Sociaal Domein is expliciet benoemd als belangrijke gesprekspartner in paragraaf 3.2. In de participatieverordening is een definitie opgenomen.
Inclusieve participatie	Hoofdstuk 4.5 is aangepast naar het uitgangspunt "Participatie voor iedereen".
Begrijpelijke taal	Het beleid is herschreven in begrijpelijkere taal en waar mogelijk op B1-niveau gebracht. Daarnaast is begrijpelijke taal opgenomen als onderdeel van de communicatie
Integrale benadering van inclusie	Aansluiting bij het gemeentelijk inclusiebeleid blijft uitgangspunt en is opgenomen in paragraaf 4.5.

2. Inwonerspanel

Uit het inwonerspanel blijkt dat inwoners vooral behoefte hebben aan vroegtijdige betrokkenheid, duidelijke communicatie en goede terugkoppeling. Ook wil men graag betrokken zijn bij onderwerpen waar nog de ruimte is om mee te denken en onderwerpen die direct zichtbaar zijn in hun buurt.

Onderwerp	Verwerking in beleid
Vroegtijdige participatie	Vroegtijdige betrokkenheid is als uitgangspunt opgenomen in paragraaf 3.1.
Terugkoppeling	Versterkt uitgewerkt in paragraaf 4.6 Transparantie en terugkoppeling.
Betrokkenheid bij onderwerpen die inwoners direct raken	Opgenomen in paragraaf 3.1 en verwerkt in de criteria voor participatie in paragraaf 4.3.
Transparantie besluitvorming	Duidelijker beschreven welke invloed inwoners hebben en hoe keuzes worden gemaakt (paragrafen 3.1, 4.4 en 4.6).
Inwonersinitiatieven	Uitgebreidere uitwerking opgenomen in hoofdstuk 5.
Uitdaagrecht	Uitgebreider toegelicht in paragraaf 5.3; verdere ondersteuning wordt uitgewerkt in het handboek.
Combinatie van online en fysieke participatie	Opgenomen in paragrafen 4.5 en 3.4.
Bereik van inwoners	Verwerkt in paragraaf 4.5 via een mix van participatie- en communicatievormen.

3. Raadsconsultatie

De raad onderschrijft de hoofdlijnen van het beleid en heeft aandacht gevraagd voor het afwegingskader, de positie van de raad, communicatie en evaluatie.

Onderwerp	Verwerking in beleid
Afwegingskader concreter maken	Het afwegingskader is uitgewerkt in paragrafen 4.3 en 4.4. Nadere uitwerking volgt in het handboek participatie.
Gebiedsgericht werken	Opgenomen in paragraaf 3.2. Gebiedskenmerken maken onderdeel uit van de afweging voor participatie.
Rol van de raad	De kaderstellende, controlerende, beslissende en verbindende rol van de raad is verder uitgewerkt in paragraaf 2.3.
Sturingsmogelijkheden raad	Verduidelijkt in paragraaf 2.3, inclusief rol bij participatieplannen, participatieverslagen en afwijkingen van bestaande kaders.
Participatie-expertise binnen de organisatie	Opgenomen in 6.5.
Leren en ontwikkelen	Verwerkt in hoofdstuk 6.
Klachten en niet gehoord voelen	Uitgewerkt in paragraaf 4.7, inclusief verwijzing naar klachtmogelijkheden en wettelijke rechtsbescherming.
Kerken en andere geloofsgemeenschappen	Terminologie aangepast in het gehele beleid.
Jongerenparticipatie	Rol van jongerenraad, andere vormen van jongerenparticipatie en kinderburgemeester opgenomen in paragrafen 1.2 en 3.2.
Communicatie op B1-niveau	Opgenomen als uitgangspunt voor begrijpelijke communicatie.
Duidelijkheid over invloed inwoners	Versterkt opgenomen in paragrafen 3.1, 4.4 en 4.6.
Structurele evaluatie	Uitgewerkt in hoofdstuk 6, inclusief tussenevaluatie na twee jaar.
Jaarlijkse verantwoording	Behouden en nader toegelicht in paragraaf 6.3.
Bespreking handboek participatie	Opgenomen in paragraaf 6.6 als onderdeel van de tussenevaluatie.
Raad informeren tijdens bestuursperiode	Verwerkt in paragraaf 6.6; de raad wordt tussentijds geïnformeerd over voortgang en ervaringen.
Mogelijkheid tot bijsturen	Opgenomen in paragraaf 6.6 via tussentijdse aanpassing van het handboek participatie.
Participatieplicht BOPA's	Geen opmerkingen dus geen aanleiding voor aanpassing van beleid.